

Јелена Д. Стаматовић*
Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет, Ужице
Наташа М. Николић*
Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет, Ужице

ОБРАЗОВАЊЕ ВАСПИТАЧА ЗА ПАРТНЕРСКИ ОДНОС СА ПОРОДИЦОМ**

Апстракт: Партнерски однос васпитача са родитељима је потреба савременог предшколског васпитања. Носиоци утемељења и развоја овог процеса су свакако васпитачи који поседују компетенције за то. Базично образовање и усавршавање морају пружити могућност васпитачима да ове компетенције развијају и стварају позитивне ставове о њима. Циљ нашег рада је био да испитамо како будући васпитачи процењују компетенције за остварење партнерског односа са породицом. Узорак истраживања су чинили студенти прве и четврте године са пет педагошких и учитељских факултета у Србији са студијских програма кој образују васпитаче (156 студената). Примењена је техника скалирања и скала процене као инструмент. Резултати показују да будући васпитачи углавном имају позитивне ставове према компетенцијама које омогућавају васпитачима стварање и неговање позитивних односа и комуникације са родитељима, пружање подршке и заједничко учествовање у активностима у процесу васпитања, као основа за партнерство. Студенти четврте године више процењују компетенције у односу на студенте прве године. Најниже су процењене компетенције васпитача за подршку родитељима у укључивању деце у активности ван предшколске установе, у локалној заједници.

Кључне речи: *партнерство, породица, васпитач, компетенције.*

УВОД

Институционални и породични контекст у коме се одвија васпитање и образовање нису одвојени, већ представљају два повезана развојна окружења која делују у међусобној интеракцији. Стварање интеракције и деловање ова

* jelena.stamatovic22@gmail.com

* natasa.nikolic0604@gmail.com

** Рад је настао у оквиру пројектних активности које подржава Министарство науке, технолошког развоја и иновација РС, Уговор број 451-03-47/2023-01.

два окружења су стална педагошка питања која подразумевају континуирано теоријско проучавање и изазов су за образовне политике. Савремени приступи предшколског васпитања и образовања указују на значај партнерског односа породице и предшколске установе који омогућава грађење подстицајне средине за развој детета (Kuhn, Marvin, Knoche, 2017; Mavračić Miković, 2019; Nitecki, 2015; Стојковић и Марков, 2018; Yngvesson & Garvis, 2021). Бројни су разлози због којих је потребно да се негује сарадња породице, родитеља деце и васпитно образовне установе. Адекватном сарадњом може се унапредити педагошко-психолошка култура родитеља, васпитачи могу упознати породични контекст детета, а родитељи боље упознати своје дете кроз понашање у контексту установе и сл., међутим, најважнији интерес је свакако добробит деце. Иако је много већи број истраживања фокусиран на значај сарадње породице и школе на развој ученика, нека истраживања потврђују да је рани узраст, односно квалитет сарадње родитеља са предшколском установом основа за касније академске и социјалне исходе код деце (Arnold, Zeljo, Doctoroff, 2008; Powell, Son, File, San Juan, 2010; Serpell & Mashburn, 2011). С обзиром на то да се дете препознаје као главни актер сопственог развоја и образовања, треба имати у виду да партнерство не производи директно успех ученика, већ партнерске активности подупиру, воде, подстичу и мотивишу децу да остваре властити успех (Pavlović Breneselović, 2012).

Приступи самом појму партнерства породице и васпитно-образовне институције имају заједничке елементе у одређењу, али постоје и разлике с обзиром на ширину, односе елемената партнерства и парадигме сагледавања. Оно што се може издвојити као општа окосница партнерства, а што налазимо у бројним одређењима јесте комплементарност интереса породице и васпитача и подударност циљева усмерених на васпитање и развој детета (Ljubetić, 2014; Mavračić Miković & Tot, 2020; Павловић Бренеселовић, 2014). Имајући у виду савремено холистичко разумевање учења и развоја детета, мења се и парадигма функције васпитно-образовног процеса и јединственог деловања породичне, институционалне и друштвене средине. Еко-системски приступ Бронфенбренера (Bronfenbrenner, 1997) наглашава значај животне средине за развој деце, односно двосмерни однос детета и околине, при чему стално утичу једно на друго. Овај приступ сагледава породицу, васпитно-образовну институцију и заједницу као интегрисану целину (Zuković, 2012), што оправдава комплементарност циљева развоја детета. Теоријски концепт партнерства који наглашава важност добровољног односа у који улазе родитељи и васпитачи/наставници а зарад заједничког интереса је основа за стварање окружења у коме се јасно могу препознати потребе детета и његовог развоја (Epstein, 2018). Павловић Бренеселовић (2014) наводи два доминантна приступа у сагледавању партнерства, први који се заснива на идеји да партнерство аутоматски проистиче из постојања комплементарних интереса и заједничких циљева, те на основу тога следи процес заједничких активности. Други приступ је процесно-подржавајући, при чему се полази од комплементарних интереса и циљева да би се раз-

вијали процеси заједничких активности родитеља и установе, којим се успоставља поверење и заједнички смисао, а исход је партнерство као узајамна подршка.

Анализирајући приступе и одређења партнерства породице и васпитно-образовне установе могу се уочити различите структуралне компоненте тог процеса које су међусобно условљене: односи, клима и улоге актера у партнерству. Односи између родитеља и васпитача или предшколске установе подразумевају: међусобно уважавање, искрену и отворену двосмерну комуникацију, разумевање и емпатију, узајамно поверење, поштовање различитости, препознавање више перспектива и познавање циља сарадње (Bilan & Matov, 2014; Einarsdottir & Jónsdóttir, 2019; Mavračić Miković i Tot, 2020; Nitecki, 2015; Павловић Бренеселовић, 2014; Поповић и Зуковић, 2014). Грађење оваквих односа је захтев партнерства, али и предуслов за добру климу. Пријатно и удобно институционално окружење, добродошлица и позитиван институционални контекст пружају идеалну климу за изграђивање позитивних односа, мотивацију родитеља и васпитача да сарађују, нарочито ако родитељи лако сагледавају могућности учешћа у васпитно-образовном процесу. Неговање позитивних ставова о сарадњи код васпитача и родитеља такође доприноси стварању добре климе и развоју партнерства (Дедај, 2020; Nitecki, 2015; Skočić Mihić, Vlah, Vošnjak, 2018; Hu, Alexander, Wu, Roberts, Li, 2021). Партнерски однос родитеља и васпитача подразумева јасне улоге које имају у том односу и васпитном процесу. Павловић Бренеселовић (2014) наглашава потребу за трансформацијом природе моћи од „владавине моћи” ка „слободи моћи” у односу родитеља и васпитача, при чему овај други модел подразумева преговарање о природи моћи и деконструисање образаца моћи што отвара простор да родитељи буду мотивисани и да имају поверење да се укључе у процес заједничког деловања. Улоге родитеља као активних учесника у раду предшколских установа подразумевају да се родитељи укључују у окружење, учествују у доношењу одлука на микро и мезонивоу, да учествују у заједничком идентификовању и бављењу специфичним проблемима деце и планирању заједничких активности и стратегија решавања (Bilan i Matov, 2014; Дедај, 2020; Jelić, Stojković, Markov, 2018; Martin, 2006; Pirchio, Tritrini, Passiatore, Teachner, 2013; Yngvesson & Garvis, 2021).

Питање улога васпитача у партнерском односу са породицом је битан фактор који утиче на квалитет тих односа. Оно што подразумева професионална улога васпитача у овој области деловања укључује његово знање и компетенције за планирање, стварање услова и реализовање партнерског односа. Епштајн (Epstein, 2013) наглашава потребу за професионалним образовањем будућих васпитача и наставника за овладавање вештинама вођења правичније и објективније комуникације са родитељима, међусобно уважавање, искрену и отворену двосмерну комуникацију, разумевање и емпатију, узајамно поверење, поштовање различитости, препознавање више перспектива и познавање циља сарадње. Такође, она наводи да су васпитачи/наставници и управа установе одговорни за пројектовање свеобухватне стратегије за партнерство и за

постизање укључености родитеља у тај однос. У том случају важно је да васпитачи и управа васпитних институција познају породице, њихове карактеристике, васпитне стилове и циљеве у васпитању деце.

Многа истраживања су показала да постоје проблеми у успостављању и неговању партнерства између предшколских установа, васпитача и родитеља (Einarsdottir & Jónsdóttir, 2019; Jelić, Stojković i Markov, 2018; Mavračić Miko-
vić, 2019; Martin, 2006; Mahmood, 2013; Nenadić Bilan & Zloković, 2016; Pahić, Milijević Riđički & Vizek Vidović, 2010; Половина, 2018; Skočić Mihić, Vlah, Bošnjak, 2018; Summers, Hoffman, Marquis, Turbull, Paston, 2005). Перспективе проучавања овог проблема у поменутих истраживањима су се односиле и на родитеље и на васпитаче, као и на све околности и услове за реализовање партнерства у пракси, као и на очекивања и пројекције праваца развоја и постицања партнерства. Оно што се наглашава у већини поменутих истраживања јесу очекивања од предшколске установе и васпитача као професионалаца да буду обучени и поседују компетенције у том вишедимензионалном односу са родитељима као партнерима у васпитању деце, као и да се темељи партнерства постављају у предшколској установи. То јасно указује на потребу да савремено образовање васпитача као исходе мора да развија компетенције које ће омогућити будућим васпитачима да остварују партнерске односе са родитељима, успостављају и негују позитивну климу у сарадњи и подстичу и мотивишу родитеље за учешће у активностима и заједнички доприносе учењу и развоју деце. Један од предуслова за развој ових компетенција су и позитивни ставови васпитача о партнерству и могућностима усавршавања у тој области, које треба развијати током базичног образовања васпитача и њиховог професионалног развоја. Имајући то у виду, желели смо у истраживању да утврдимо: (1) како студенти, будући васпитачи процењују важност компетенција за остваривање партнерства са родитељима и (2) да ли постоје разлике у процени у односу на годину студија (прва и четврта). Компетенције су дефинисане као знања, способности, вештине и ставови васпитача који омогућавају активно и ефикасно деловање у партнерском односу са породицом и одређују улоге васпитача, доприносе развоју позитивне климе и односа који су основ партнерства.

МЕТОД

Узорак. Истраживање је спроведено на узорку од 156 студената, студијског програма Васпитач, основних академских студија са пет педагошких и учитељских факултета у Србији. Структура узорка по годинама студија је следећа: 66 (42,30%) студената прве године и 90 (57,70%) студената четврте године.

Инструмент. Из скале које је конструисана за потребе ширег истраживања, издвојена је субскала од 18 ајтема који се односе на компетенције за партнерство са породицом (компетенције које су предуслов за изградњу партнерских односа, позитивне климе за сарадњу и активне улоге васпитача и прихватање активне улоге родитеља у васпитно-образовном раду и сарадњи). Студенти су процењивали важност компетенција на скали од 1 до 5 (1 – најмања важност, 5 – највећа). Поузданост скале је мерена коефицијентом поузданости (Chrombach alfa коефицијент), који износи $\alpha = 0,812$, што указује на високу хомогеност ајтема у скали. Подаци су обрађени и анализирани применом мера централне тенденције (аритметичка средина, стандардна девијација) и сетом параметријских статистичких техника (анализа варијансе и F тест).

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Студенти, будући васпитачи су процењивали важност компетенција васпитача које доприносе партнерству предшколске установе и породице, а просечне вредности процене су дате на два нивоа: у односу на цео узорак и у односу на подузорке (студенти прве и студенти четврте године). Полазећи од тога да је важно да се у току образовања код студената развијају позитивни ставови према сарадњи са родитељима и партнерском односу у њиховом будућем професионалном раду, претпоставља се да студенти високо процењују важност компетенција које томе доприносе. У Табели 1 представљени су резултати процене у односу на цео узорак испитаних студената.

Табела 1. Процена студената о важности компетенција које доприносе грађењу и континуитету партнерских односа васпитача и родитеља

Компетенције васпитача за партнерски однос са породицом		M	SD
1.	Способност да се разуме значај заједничке одговорности родитеља и васпитача у васпитању деце	4,845	0,115
2.	Оспособљеност за помоћ и подршку родитељима у мотивисању и помоћи деци у учењу, развоју и напредовању	4,712	0,568
3.	Познавање принципа добре сарадње са родитељима	4,654	0,564
4.	Способност за слушање, прихватање и разумевање онога што родитељ износи у комуникацији	4,632	0,624
5.	Оспособљеност за помоћ и подршку родитељима у схватању улоге и одговорности које дете има у колективу	4,622	0,665
6.	Оспособљеност за конструктивну комуникацију са родитељима	4,619	0,677
7.	Оспособљеност за планирање и организовање сарадње са родитељима	4,596	0,793

Компетенције васпитача за партнерски однос са породицом		M	SD
8.	Спремност и мотивисаност за заједнички рад са родитељима у идентификацији, дефинисању и решавању проблема у дечјем учењу и развоју	4,583	0,699
9.	Иницијативност и подршка родитељима у укључивању у вртићке активности	4,564	0,683
10.	Иницијативност за упознавање породице и одржавање континуитета у сарадњи	4,490	0,678
11.	Способност разумевања потреба и функционисања породице	4,487	0,686
12.	Познавање различитих облика сарадње са родитељима	4,461	0,676
13.	Спремност и отвореност за иницијативе родитеља за заједничке активности, нове идеје...	4,455	0,703
14.	Способност сагледавања ситуације из перспективе родитеља и показивање саосећања и подршке	4,429	0,746
15.	Способност за подстицање родитеља да изнесу своје ставове	4,406	0,795
16.	Подржавање знања и компетенција родитеља у организовању активности које проширују интересовања деце	4,378	0,730
17.	Спремност и отвореност васпитача за стручно упућивање родитеља на коришћење разноврсних ресурса локалне заједнице	4,367	0,853
18.	Способност за препознавање васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце	4,361	0,746

На основу добијених резултата може се уочити да су студенти веома високо проценили значај компетенција васпитача потребних за остваривање партнерства са породицом. Укупна средња вредност процене је $M = 4,537$. Ако се упореде вредности процене, студенти су као три најважније компетенције проценили: способност да се разуме значај заједничке одговорности родитеља и васпитача у васпитању деце ($M = 4,845$), потом оспособљеност за помоћ и подршку родитељима у мотивисању и помоћи деци у учењу, развоју и напредовању ($M = 4,711$) и познавање принципа добре сарадње са родитељима ($M = 4,654$). Прве две компетенције указују на улоге васпитача и родитеља у сарадњи и партнерству, док трећа је основа за изграђивање позитивних односа између васпитача и родитеља. Најниже су процењене следеће компетенције, мада је и то прилично висока процена, јер је већа од медијане: познавање васпитних стилова родитеља ($M = 4,361$), спремност и отвореност васпитача за стручно упућивање родитеља на коришћење разноврсних ресурса локалне заједнице ($M = 4,367$) и подржавање знања и компетенција родитеља у организовању активности које проширују интересовања деце ($M = 4,378$). Ове компетенције углавном указују на улоге васпитача и родитеља у сарадњи.

У Табели 2 представљени су резултати процене важности компетенција у односу на годину студија будућих васпитача (прва и четврта година).

Табела 2. Процена студената прве и четврте године о важности компетенција које доприносе грађењу и континуитету партнерских односа васпитача и родитеља

	Компетенције учитеља и васпитача за партнерски однос са породицом	Година студирања	M	SD	F	p																																																																		
1.	Способност да се разуме значај заједничке одговорности родитеља и васпитача у васпитању деце	I	4,823	0,689	0,574	0,450																																																																		
		IV	4,867	0,711			2.	Оспособљеност за помоћ и подршку родитељима у мотивисању и помоћи деци у учењу, развоју и напредовању	I	4,682	0,705	0,312	0,577	IV	4,733	0,445	3.	Познавање принципа добре сарадње са родитељима	I	4,590	0,655	1,428	0,234	IV	4,700	0,485	4.	Способност за слушање, прихватање и разумевање онога што родитељ износи у комуникацији	I	4,600	0,703	0,297	0,586	IV	4,656	0,564	5.	Оспособљеност за помоћ и подршку родитељима у схватању улоге и одговорности које дете има у колективу	I	4,561	0,767	0,966	0,327	IV	4,667	0,580	6.	Оспособљеност за конструктивну комуникацију са родитељима	I	4,530	0,827	2,003	0,159	IV	4,685	0,535	7.	Оспособљеност за планирање и организовање сарадње са родитељима	I	4,364	1,017	10,424	0,002**	IV	4,767	0,520	8.	Спремност и мотивисаност за заједнички рад са родитељима у идентификацији, дефинисању и решавању проблема у дечјем учењу и развоју	I	4,485	0,827	0,312
2.	Оспособљеност за помоћ и подршку родитељима у мотивисању и помоћи деци у учењу, развоју и напредовању	I	4,682	0,705	0,312	0,577																																																																		
		IV	4,733	0,445			3.	Познавање принципа добре сарадње са родитељима	I	4,590	0,655	1,428	0,234	IV	4,700	0,485	4.	Способност за слушање, прихватање и разумевање онога што родитељ износи у комуникацији	I	4,600	0,703	0,297	0,586	IV	4,656	0,564	5.	Оспособљеност за помоћ и подршку родитељима у схватању улоге и одговорности које дете има у колективу	I	4,561	0,767	0,966	0,327	IV	4,667	0,580	6.	Оспособљеност за конструктивну комуникацију са родитељима	I	4,530	0,827	2,003	0,159	IV	4,685	0,535	7.	Оспособљеност за планирање и организовање сарадње са родитељима	I	4,364	1,017	10,424	0,002**	IV	4,767	0,520	8.	Спремност и мотивисаност за заједнички рад са родитељима у идентификацији, дефинисању и решавању проблема у дечјем учењу и развоју	I	4,485	0,827	0,312	0,577	IV	4,656	0,584						
3.	Познавање принципа добре сарадње са родитељима	I	4,590	0,655	1,428	0,234																																																																		
		IV	4,700	0,485			4.	Способност за слушање, прихватање и разумевање онога што родитељ износи у комуникацији	I	4,600	0,703	0,297	0,586	IV	4,656	0,564	5.	Оспособљеност за помоћ и подршку родитељима у схватању улоге и одговорности које дете има у колективу	I	4,561	0,767	0,966	0,327	IV	4,667	0,580	6.	Оспособљеност за конструктивну комуникацију са родитељима	I	4,530	0,827	2,003	0,159	IV	4,685	0,535	7.	Оспособљеност за планирање и организовање сарадње са родитељима	I	4,364	1,017	10,424	0,002**	IV	4,767	0,520	8.	Спремност и мотивисаност за заједнички рад са родитељима у идентификацији, дефинисању и решавању проблема у дечјем учењу и развоју	I	4,485	0,827	0,312	0,577	IV	4,656	0,584																
4.	Способност за слушање, прихватање и разумевање онога што родитељ износи у комуникацији	I	4,600	0,703	0,297	0,586																																																																		
		IV	4,656	0,564			5.	Оспособљеност за помоћ и подршку родитељима у схватању улоге и одговорности које дете има у колективу	I	4,561	0,767	0,966	0,327	IV	4,667	0,580	6.	Оспособљеност за конструктивну комуникацију са родитељима	I	4,530	0,827	2,003	0,159	IV	4,685	0,535	7.	Оспособљеност за планирање и организовање сарадње са родитељима	I	4,364	1,017	10,424	0,002**	IV	4,767	0,520	8.	Спремност и мотивисаност за заједнички рад са родитељима у идентификацији, дефинисању и решавању проблема у дечјем учењу и развоју	I	4,485	0,827	0,312	0,577	IV	4,656	0,584																										
5.	Оспособљеност за помоћ и подршку родитељима у схватању улоге и одговорности које дете има у колективу	I	4,561	0,767	0,966	0,327																																																																		
		IV	4,667	0,580			6.	Оспособљеност за конструктивну комуникацију са родитељима	I	4,530	0,827	2,003	0,159	IV	4,685	0,535	7.	Оспособљеност за планирање и организовање сарадње са родитељима	I	4,364	1,017	10,424	0,002**	IV	4,767	0,520	8.	Спремност и мотивисаност за заједнички рад са родитељима у идентификацији, дефинисању и решавању проблема у дечјем учењу и развоју	I	4,485	0,827	0,312	0,577	IV	4,656	0,584																																				
6.	Оспособљеност за конструктивну комуникацију са родитељима	I	4,530	0,827	2,003	0,159																																																																		
		IV	4,685	0,535			7.	Оспособљеност за планирање и организовање сарадње са родитељима	I	4,364	1,017	10,424	0,002**	IV	4,767	0,520	8.	Спремност и мотивисаност за заједнички рад са родитељима у идентификацији, дефинисању и решавању проблема у дечјем учењу и развоју	I	4,485	0,827	0,312	0,577	IV	4,656	0,584																																														
7.	Оспособљеност за планирање и организовање сарадње са родитељима	I	4,364	1,017	10,424	0,002**																																																																		
		IV	4,767	0,520			8.	Спремност и мотивисаност за заједнички рад са родитељима у идентификацији, дефинисању и решавању проблема у дечјем учењу и развоју	I	4,485	0,827	0,312	0,577	IV	4,656	0,584																																																								
8.	Спремност и мотивисаност за заједнички рад са родитељима у идентификацији, дефинисању и решавању проблема у дечјем учењу и развоју	I	4,485	0,827	0,312	0,577																																																																		
		IV	4,656	0,584																																																																				

	Компетенције учитеља и васпитача за партнерски однос са породицом	Година студирања	M	SD	F	p																																																																																						
9.	Иницијативност и подршка родитељима у укључивању у вртићке активности	I	4,455	0,807	2,979	0,086																																																																																						
		IV	4,644	0,567			10.	Иницијативност за упознавање породице и одржавање континуитета у сарадњи	I	4,378	0,739	3,157	0,078	IV	4,573	0,619	11.	Способност разумевања потреба и функционисања породице	I	4,455	0,706	0,258	0,613	IV	4,511	0,674	12.	Познавање различитих облика сарадње са родитељима	I	4,288	0,739	7,892	0,006**	IV	4,589	0,597	13.	Спремност и отвореност за иницијативе родитеља за заједничке активности, нове идеје...	I	4,303	0,859	5,505	0,020*	IV	4,567	0,541	14.	Способност сагледавања ситуације из перспективе родитеља и показивање саосећања и подршке	I	4,242	0,912	7,498	0,007**	IV	4,566	0,562	15.	Способност за подстицање родитеља да изнесу своје ставове	I	4,364	0,905	0,332	0,565	IV	4,438	0,706	16.	Подржавање знања и компетенција родитеља у организовању активности које проширују интересовања деце	I	4,288	0,873	0,130	0,719	IV	4,444	0,602	17.	Спремност и отвореност васпитача за стручно упућивање родитеља на коришћење разноврсних ресурса локалне заједнице	I	4,464	0,695	0,450	0,320	IV	4,270	0,812	18.	Способност за препознавање васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце	I	4,166	0,852	8,182
10.	Иницијативност за упознавање породице и одржавање континуитета у сарадњи	I	4,378	0,739	3,157	0,078																																																																																						
		IV	4,573	0,619			11.	Способност разумевања потреба и функционисања породице	I	4,455	0,706	0,258	0,613	IV	4,511	0,674	12.	Познавање различитих облика сарадње са родитељима	I	4,288	0,739	7,892	0,006**	IV	4,589	0,597	13.	Спремност и отвореност за иницијативе родитеља за заједничке активности, нове идеје...	I	4,303	0,859	5,505	0,020*	IV	4,567	0,541	14.	Способност сагледавања ситуације из перспективе родитеља и показивање саосећања и подршке	I	4,242	0,912	7,498	0,007**	IV	4,566	0,562	15.	Способност за подстицање родитеља да изнесу своје ставове	I	4,364	0,905	0,332	0,565	IV	4,438	0,706	16.	Подржавање знања и компетенција родитеља у организовању активности које проширују интересовања деце	I	4,288	0,873	0,130	0,719	IV	4,444	0,602	17.	Спремност и отвореност васпитача за стручно упућивање родитеља на коришћење разноврсних ресурса локалне заједнице	I	4,464	0,695	0,450	0,320	IV	4,270	0,812	18.	Способност за препознавање васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце	I	4,166	0,852	8,182	0,005**	IV	4,506	0,624						
11.	Способност разумевања потреба и функционисања породице	I	4,455	0,706	0,258	0,613																																																																																						
		IV	4,511	0,674			12.	Познавање различитих облика сарадње са родитељима	I	4,288	0,739	7,892	0,006**	IV	4,589	0,597	13.	Спремност и отвореност за иницијативе родитеља за заједничке активности, нове идеје...	I	4,303	0,859	5,505	0,020*	IV	4,567	0,541	14.	Способност сагледавања ситуације из перспективе родитеља и показивање саосећања и подршке	I	4,242	0,912	7,498	0,007**	IV	4,566	0,562	15.	Способност за подстицање родитеља да изнесу своје ставове	I	4,364	0,905	0,332	0,565	IV	4,438	0,706	16.	Подржавање знања и компетенција родитеља у организовању активности које проширују интересовања деце	I	4,288	0,873	0,130	0,719	IV	4,444	0,602	17.	Спремност и отвореност васпитача за стручно упућивање родитеља на коришћење разноврсних ресурса локалне заједнице	I	4,464	0,695	0,450	0,320	IV	4,270	0,812	18.	Способност за препознавање васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце	I	4,166	0,852	8,182	0,005**	IV	4,506	0,624																
12.	Познавање различитих облика сарадње са родитељима	I	4,288	0,739	7,892	0,006**																																																																																						
		IV	4,589	0,597			13.	Спремност и отвореност за иницијативе родитеља за заједничке активности, нове идеје...	I	4,303	0,859	5,505	0,020*	IV	4,567	0,541	14.	Способност сагледавања ситуације из перспективе родитеља и показивање саосећања и подршке	I	4,242	0,912	7,498	0,007**	IV	4,566	0,562	15.	Способност за подстицање родитеља да изнесу своје ставове	I	4,364	0,905	0,332	0,565	IV	4,438	0,706	16.	Подржавање знања и компетенција родитеља у организовању активности које проширују интересовања деце	I	4,288	0,873	0,130	0,719	IV	4,444	0,602	17.	Спремност и отвореност васпитача за стручно упућивање родитеља на коришћење разноврсних ресурса локалне заједнице	I	4,464	0,695	0,450	0,320	IV	4,270	0,812	18.	Способност за препознавање васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце	I	4,166	0,852	8,182	0,005**	IV	4,506	0,624																										
13.	Спремност и отвореност за иницијативе родитеља за заједничке активности, нове идеје...	I	4,303	0,859	5,505	0,020*																																																																																						
		IV	4,567	0,541			14.	Способност сагледавања ситуације из перспективе родитеља и показивање саосећања и подршке	I	4,242	0,912	7,498	0,007**	IV	4,566	0,562	15.	Способност за подстицање родитеља да изнесу своје ставове	I	4,364	0,905	0,332	0,565	IV	4,438	0,706	16.	Подржавање знања и компетенција родитеља у организовању активности које проширују интересовања деце	I	4,288	0,873	0,130	0,719	IV	4,444	0,602	17.	Спремност и отвореност васпитача за стручно упућивање родитеља на коришћење разноврсних ресурса локалне заједнице	I	4,464	0,695	0,450	0,320	IV	4,270	0,812	18.	Способност за препознавање васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце	I	4,166	0,852	8,182	0,005**	IV	4,506	0,624																																				
14.	Способност сагледавања ситуације из перспективе родитеља и показивање саосећања и подршке	I	4,242	0,912	7,498	0,007**																																																																																						
		IV	4,566	0,562			15.	Способност за подстицање родитеља да изнесу своје ставове	I	4,364	0,905	0,332	0,565	IV	4,438	0,706	16.	Подржавање знања и компетенција родитеља у организовању активности које проширују интересовања деце	I	4,288	0,873	0,130	0,719	IV	4,444	0,602	17.	Спремност и отвореност васпитача за стручно упућивање родитеља на коришћење разноврсних ресурса локалне заједнице	I	4,464	0,695	0,450	0,320	IV	4,270	0,812	18.	Способност за препознавање васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце	I	4,166	0,852	8,182	0,005**	IV	4,506	0,624																																														
15.	Способност за подстицање родитеља да изнесу своје ставове	I	4,364	0,905	0,332	0,565																																																																																						
		IV	4,438	0,706			16.	Подржавање знања и компетенција родитеља у организовању активности које проширују интересовања деце	I	4,288	0,873	0,130	0,719	IV	4,444	0,602	17.	Спремност и отвореност васпитача за стручно упућивање родитеља на коришћење разноврсних ресурса локалне заједнице	I	4,464	0,695	0,450	0,320	IV	4,270	0,812	18.	Способност за препознавање васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце	I	4,166	0,852	8,182	0,005**	IV	4,506	0,624																																																								
16.	Подржавање знања и компетенција родитеља у организовању активности које проширују интересовања деце	I	4,288	0,873	0,130	0,719																																																																																						
		IV	4,444	0,602			17.	Спремност и отвореност васпитача за стручно упућивање родитеља на коришћење разноврсних ресурса локалне заједнице	I	4,464	0,695	0,450	0,320	IV	4,270	0,812	18.	Способност за препознавање васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце	I	4,166	0,852	8,182	0,005**	IV	4,506	0,624																																																																		
17.	Спремност и отвореност васпитача за стручно упућивање родитеља на коришћење разноврсних ресурса локалне заједнице	I	4,464	0,695	0,450	0,320																																																																																						
		IV	4,270	0,812			18.	Способност за препознавање васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце	I	4,166	0,852	8,182	0,005**	IV	4,506	0,624																																																																												
18.	Способност за препознавање васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце	I	4,166	0,852	8,182	0,005**																																																																																						
		IV	4,506	0,624																																																																																								

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Ако се упореде вредности процене компетенција, може се видети да су студенти четврте године дали већу важност свим компетенцијама у односу на студенте прве године. Статистички значајне разлике у процени студената постоје код пет компетенција: способност сагледавања ситуације из перспективе родитеља и показивање саосећања и подршке; познавање различитих облика сарадње са родитељима; оспособљеност за планирање и организовање сарадње са родитељима; способност за препознавање васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце и спремност и отвореност за иницијативе родитеља за заједничке активности, нове идеје.... Прва од ових компетенција је основа за стварање позитивне климе у сарадњи са родитељима, док остале указују на улоге васпитача у партнерству и сарадњи са родитељима. Студенти и прве и четврте године су примат по важности дали способности васпитача да разуме значај заједничке одговорности родитеља и васпитача у васпитању деце (прва година: $M = 4,830$; четврта година: $M = 4,860$), што је основа међусобне подршке и партнерског односа. Студенти прве године су проценили као најмање важну компетенцију способност сагледавања ситуације из перспективе родитеља и показивање саосећања и подршке ($M = 4,242$), а студенти четврте године способност васпитача за подстицање родитеља да изнесу своје ставове ($M = 4,438$). Обе ове компетенције доприносе стварању позитивне климе и односа у сарадњи и партнерству.

ДИСКУСИЈА

Резултати овог истраживања показују да студенти, будући васпитачи високо процењују компетенције које су важне за остваривање партнерског односа са родитељима. Таква процена може бити основа за грађење позитивног става према партнерству, као и улогама које васпитачи и родитељи граде и имају у том односу. Нека истраживања су указала на низак ниво припреме будућих васпитача за сарадњу са родитељима и наглашавање потребе за развојем професионалних компетенција које ће довести до позитивних исхода у партнерству (Denessen, Bakker, Kloppenburg, Kerkhof, 2009; Mavričić Miković & Tot, 2020; Meehan & Meehan, 2018).

Као најважнија је процењена способност да се разуме значај заједничке одговорности родитеља и васпитача у васпитању деце, што представља полазни оквир у партнерству. Васпитачи морају бити свесни својих улога и одговорности у развоју и напредовању деце у институционалном контексту, али и одговорности породице као развојног окружења које би требало да буде у интеракцијском односу са предшколском установом. Нитецки (Nitecki) у свом истраживању наглашава значај васпитача и предшколске установе у подстицању родитељског прихватања идеја и одговорности, да су они важан део система васпитања, а резултати показују да што су родитељи више били део предшколских активности и развијали позитиван однос према васпитању

детета у институционалном контексту, такав став су преносили и на своју децу (Nitecki, 2015). Сличне резултате су приказали у свом истраживању Ху (Hu) и сарадници наводећи да уверења родитеља о својој улози и одговорности у васпитању деце играју значајну улогу у јачању или слабљењу позитивних ефеката партнерства породице и предшколске установе (Hu et al., 2021). Следећа високо процењена компетенција је оспособљеност васпитача за помоћ и подршку родитељима у мотивисању и помоћи деци у учењу, развоју и напредовању, што одсликава процесно-подржавајући модел партнерства и познавање принципа добре сарадње са родитељима. На то указују истраживања која наглашавају улогу васпитача у познавању потреба деце и родитеља у учењу и развоју, те да васпитачи треба да буду обучени за пружање подршке родитељима у разумевању различитих ситуација и околности у којима дете учи и развија се (Jelić, Stojković, Markov, 2018; Jurčević Lozančić, Kudek Mirošević, 2021; Nenadić Bilan & Matov, 2014; Skočić Mihić, Vlah, Bošnjak, 2018).

Нешто ниже у односу на претходне компетенције, али ипак високу вредност процене има група компетенција која доприноси стварању позитивне климе у сарадњи, а односи се на: способност васпитача да уме да слуша, прихвата и разуме оно што родитељи износе у комуникацији; способност конструктивне комуникације; способност сагледавање ситуације из перспективе родитеља и показивање саосећања и подршке као и способност да подстичу родитеље да у сарадњи и комуникацији износе своје ставове. Испитујући ставове родитеља и васпитача о модалитетима добре сарадње Маврачић Миковић (2019) закључује да је јасна и двосмерна комуникација, поверење и разумевање, као и уважавање мишљења родитеља добари примери за развој квалитетних партнерских односа и климе у сарадњи. Нитецки (Nitecki, 2015) испитујући модел партнерства између вртића и породице кроз студију случаја износи налаз да су окружење и добродошлица родитељима од стране колектива основа за почетак доброг односа. Удобно, пријатно окружење и конструктивна комуникација пружају идеалну климу за изградњу позитивног односа. Наши резултати показују да постоји статистички значајна разлика у процени важности компетенције васпитача која се односи на способност сагледавања ситуације из перспективе родитеља и показивање саосећања и подршке ($F = 7,498$; $p = 0,007$) између студената прве и четврте године. Студенти четврте године сматрају важнијим то да васпитач мора бити емпатичан у односу на родитеље.

Прилично високо су студенти проценили компетенције које омогућавају васпитачу да упозна породице и њихове потребе: оспособљеност за помоћ и подршку родитељима у схватању улоге и одговорности које дете има у колективу; иницијативност за упознавање породице и одржавање континуитета у сарадњи и способност разумевања потреба и функционисања породице. Нека истраживања су показала да је важно познавање породице као васпитног контекста и потреба које породица има да би се промишљало о стратегијама сарадње са њима (Einarsdottir & Jónsdóttir, 2019; Martin, 2006; Skočić Mihić, Vlah, Bošnjak, 2018).

Може се рећи да су студенти релативно високо проценили и компетенције које се могу окарактерисати као педагошке, а односе се на: оспособљеност за планирање и организовање сарадње са родитељима и познавање различитих облика сарадње са родитељима, јер су вредности веће од просечне. Статистички значајна разлика у процени постоји код ових педагошких компетенција, где су студенти завршне године много више проценили важност него студенти прве што се могло очекивати с обзиром на то да изучавање предметних садржаја током студија и професионалне праксе у предшколским установама.

Многа теоријска разматрања и истраживања наглашавају активно укључивање родитеља у активности установа као предуслов партнерства, али налази истраживања указују на то да оно у пракси није довољно присутно (Vasiljević-Prodanović, Krneta, Markov, 2021; Meehan & Meehan, 2017; Murray, McFarland-Piazza, Harrison, 2015; Павловић Бренеселовић, 2014). Имајући у виду да приступи савременом васпитању родитеље виде као партнере и активне учеснике у васпитном процесу у свим васпитним контекстима, васпитачи би ваљало да буду иницијатори и подршка родитељима при њиховом укључивању у активности у установама. У нашем истраживању процена важности компетенција васпитача које подстичу заједничке активности са родитељима у васпитању је релативно високо вреднована, а односе се на: спремност и мотивисаност за заједнички рад са родитељима у идентификацији, дефинисању и решавању проблема у дечијем учењу и развоју; спремност и отвореност за иницијативе родитеља за заједничке активности, нове идеје и иницијативност и подршку родитељима у укључивању у вртићке активности. Статистички значајна разлика постоји у процени компетенције спремност и отвореност за иницијативе родитеља за заједничке активности, нове идеје ($F = 5,505$; $p = 0,020$), где студенти четврте године је процењују као важнију.

Студенти сматрају да нема пресудну важност у партнерству са родитељима компетенција познавања васпитних стилова родитеља и начина њиховог утицаја на понашање деце, при чему студенти завршне године процењују је као важнију од студената прве године, а вредности F теста показују да постоји статистичка значајност у процени ($F = 8,182$; $p = 0,005$). Међутим, резултати истраживања Ненадић Билан и Злоковић (2016) указују да је важно да васпитач има све информације о детету и породици, јер тако стиче бољи увид у карактеристике породичног контекста и васпитног деловања родитеља, те му се пружа пригода за боље разумевање дететовог актуелног развојног нивоа, потреба и понашања. Сличне резултате у свом истраживању наводи и Мартин (Martin, 2006).

Ниже је процењена важност компетенција које омогућавају разумевање и подршку родитељима у активностима ван васпитне институције, а односе се на подршку за коришћење разноврсних ресурса локалне заједнице који би подржали развој детета, као и подршку родитељима у организовању

активности које проширују интересовања деце. Ненадић Билан и Злоковић (2016) у свом истраживању одговарају на питање колико је важно да васпитачи познају понуду активности за децу предшколског узраста које се организују на нивоу локалне заједнице да би знали да их препоруче родитељима, јер родитељи могу понекад да буду неселективни у одабиру па им је потребна помоћ. Предуслов партнерства је препознавање и разумевање преклапања сфере утицаја на развој детета и препознавање разноликости у различитим контекстима као што су породица, заједница и васпитна установа као ресурси који подржавају развој детета (Einarsdottir & Jónsdóttir, 2019; Зуковић, 2013).

ЗАКЉУЧАК

Перцепција партнерских односа предшколске установе и родитеља је једно од мерила квалитета предшколског васпитања и образовања. Овај однос се сматра важним фактором васпитног рада а за његов развој и унапређење очекују се одговарајуће компетенције васпитача. Базично образовање и професионално усавршавање васпитача мора представљати основу за њихово стицање и развијање.

Теоријске и емпиријске анализе у овом раду указују на значај развоја и неговања партнерских односа, као и потребних знања, способности и вештина васпитача да тај однос граде, као и неговање позитивног става према тим компетенцијама. Резултати овог истраживања показују да будући васпитачи високо процењују компетенције које су значајне за грађење партнерства са родитељима. Примат по значају су добиле компетенције које омогућавају васпитачу да разуме, подстиче и негује заједничку одговорност са родитељима у васпитању и развоју деце. Такође, значај из угла студената имају компетенције које су неопходне за процесно-подржавајући модел партнерства васпитача и родитеља, које доприносе стварању позитивне климе, подржавајуће и конструктивне комуникације, као и подстицању активне улоге родитеља и васпитача у сарадњи. Студенти су високо проценили и компетенције које се у основи могу окарактерисати као педагошке. Процењен је мањи значај компетенција васпитача које указују на подршку родитељима за укључивање деце у активности ван институција у локалној заједници.

Значајност резултата које смо добили у овом истраживању се огледа у томе што будући васпитачи имају позитиван став према компетенцијама неопходним за развој партнерства са родитељима. Међутим, како се те компетенције развијају и негују током студирања питање је које се може даље истраживати и допринети преиспитивању исхода студијских програма који образују васпитаче. Колико садржаји студијских програма доприносе развоју ових компетенција је питање које отвара нове правце истраживања. Преиспитивање

праксе такође би допринело сагледавању стања, могућности и недостатака у сарадњи и партнерству васпитача и родитеља. Иако постоје истраживања која су се тиме бавила, а која смо навели у овом раду, потреба за континуираним развојем у овој области претпоставља ослањање на резултате сталног проучавања и истраживања. Планско и континуирано усавршавање васпитача, које ће допринети развоју компетенција за сарадњу и партнерство са родитељима је питање које се мора решавати уз ослањање на потребе у самој пракси.

Грађење партнерства васпитача и родитеља је изазов који подразумева време, мотивацију, разумевање, подршку и активну улогу обе стране. Наравно, пред васпитача као професионалца се ставља већа одговорност, а чињеница је да није лако градити партнерске односе. Заједнички циљ тог односа је свакако добробит за развој детета.

Литература

- Arnold, D. H., Zeljo, A. & Doctoroff, G. L. (2008). Parent involvement in preschool: predictors and the relation of involvement to preliteracy development. *School Psychology Review*, 37(1) 74–90.
- Bilan, D. N. & Matov, J. (2014). Partnerstvo obitelji i predškolske ustanove kao potpora roditeljstvu. *Magistra Iadertina*, 9(1), 123–135.
- Brofenbrenner, J. (1997). *Ekologija ljudskog razvoja*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Vasiljević-Prodanović, D., Krneta, Ž. & Markov, Z. (2021). Cooperation between Preschool Teachers and Parents from the Perspective of the Developmental Status of the Child. *International Journal of Disability, Development and Education*, 70(5), 688–704, <https://doi.org/10.1080/1034912X.2021.1916892>.
- Дедај, М. (2020). Партнерство васпитача и родитеља у контексту реалне инклузивне праксе. *Синтезе*, 18, 55–63, <https://doi.org/10.5937/sinteze9-26211>.
- Denessen, E., Bakker, J., Kloppenburg, L. & Kerkhof, M. (2009). Teacher – Parent Partnerships: Preservice Teacher Competences and Attitudes during Teacher Training in the Netherlands. *International Journal about Parents in Education*, 3(1), 29–36.
- Einarsdóttir, J. & Jónsdóttir, A. H. (2019). Parent-preschool partnership: many levels of power. *Early Years*, 39(2), 175–189, <https://doi.org/10.1080/09575146.2017.1358700>.
- Epstein, J. L. (2013). Ready or not? Preparing future educators for school, family, and community partnerships. *Teaching Education*, 24(2), 115–118, <https://doi.org/10.1080/10476210.2013.786887>.
- Epstein, J. L. (2018). School, family, and community partnerships in teachers' professional work. *Journal of Education for Teaching*, 44(3), 397–406, <https://doi.org/10.1080/02607476.2018.1465669>.

- Zuković, S. (2012). Odnos između porodice i škole: od saradnje ka partnerstvu. U O. Gajić (ur.): *Kvalitet obrazovnog sistema Srbije u evropskoj perspektivi*. Zbornik radova/knjiga, 2, 219–230. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet.
- Јелић, М., Стојковић, И. и Марков, З. (2018). Сарадња предшколске установе и родитеља из угла васпитача. *Специјална едукација и рехабилитација*, 17(2), 165–187, <https://doi.org/10.5937/specedreh17-16592>.
- Jelić, M. i Stojković, I. (2021). Saradnja porodice i škole kao factor podsticanja prosocijalnog i prevencije neprihvatljivih oblika ponašanja učenika. U I. Stojanović, B. Dučić i K. Stanimirov (ur.): *Specijalna rehabilitacija i edukacija danas (207–227)*. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju.
- Jurčević Lozančić, A. & Kudek Mirošević, J. (2021). Izazovi partnerstva u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u vrijeme pandemije koronavirusa. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 57(1), 128–144, <https://doi.org/10.31299/hrri.57.1.7>.
- Kuhn, M., Marvin, C. A. & Knoche, L. L. (2017). In it for the long haul: Parent–teacher partnerships for addressing preschool children’s challenging behaviors. *Topics in Early Childhood Special Education*, 37(2), 81–93, <https://doi.org/10.1177/0271121416659053>.
- Ljubetić, M. (2014). *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb: Element.
- Mavračić Miković, I. (2019). Stavovi roditelja i odgojitelja o oblicima suradnje i partnerstva u dječjem vrtiću. *Didaskalos: časopis Udruge studenata pedagogije Filozofskog fakulteta Osijek*, 3(3), 69–84, <https://hrcak.srce.hr/234848>.
- Mavračić Miković, I. & Tot, D. (2020). The Role of Professional Knowledge and Skills of Preschool Teachers in Building and Developing Partnerships with Parents. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 22(Sp. Ed. 3), 71–81, <https://doi.org/10.15516/cje.v22i0.3910>.
- Martin, S. (2006). Opportunities for parent partnership and advocacy in early years services in Ireland. *New Zealand Research in Early Childhood Education*, 9, 15–31.
- Mahmood, S. (2013). First-year preschool and kindergarten teachers: Challenges of working with parents. *School community journal*, 23(2), 55–86, <https://eric.ed.gov/?id=EJ1028824>.
- Meehan, C. & Meehan, P. J. (2018). Trainee teachers’ perceptions about parent partnerships: are parents partners?. *Early Child Development and Care*, 188(12), 1750–1763, <https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1286334>.
- Murray, E., McFarland-Piazza, L. & Harrison, L. J. (2015). Changing patterns of parent–teacher communication and parent involvement from preschool to school. *Early child development and care*, 185(7), 1031–1052, <http://dx.doi.org/10.1080/03004430.2014.975223>.

- Nenadić-Bilan, D. & Zloковић, J. (2016). Učestalost i oblici partnerstva između roditelja i odgojitelja. *Magistra Iadertina*, 10(1), 65–78.
- Nitecki, E. (2015). Integrated School-Family Partnerships in Preschool: Building Quality Involvement through Multidimensional Relationships. *School Community Journal*, 25(2), 195–219, <https://eric.ed.gov/?id=EJ1085725>.
- Pavlović Breneselović, D. (2012). *Od prirodnih neprijatelja do partnera: Sistemski pristup odnosu porodice i javnog vaspitanja*. Beograd: Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Pavlović Breneselović, D. (2014). Partnerstvo sa porodicom: Tri paradigme, dva modela, jedna ili više stvarnosti. U N. Matović, V. Spasenović i R. Antonijević (ur.): *IDENTITET profesije pedagoga u savremenom obrazovanju* (111–116). Beograd: Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Pahić, T., Miljević-Ričički, R. & Vizek Vidović, V. (2010). Uključenost roditelja u život škole: percepcija roditelja opće populacije i predstavnika roditelja u školskim tijelima. *Odgovorne znanosti*, 12(2(20)), 329–346.
- Pirchio, S., Tritrini, C., Passiatore, Y. & Taeschner, T. (2013). The Role of the Relationship between Parents and Educators for Child Behaviour and Wellbeing. *International Journal about Parents in Education*, 7(2), 145–155.
- Powell, D. R., Son, H., File, N. & San Juan, R. R. (2010). Parentschool relationships and children's academic and social outcomes in public school prekindergarten. *Journal of School Psychology*, 48(4), 269–292, <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2010.03.002>.
- Половина, Н. (2018). Подстицање позитивног развоја дече и младих кроз партнерство породице и школе. У Е. Лазаревић, Н. Гутвајн, Д. Малинић и Н. Шева (ур.): *Унапређивање квалитета и доступности образовања у Србији* (86–104). Београд: Институт за педагошка истраживања.
- Поповић, Д. и Зуковић, С. (2014). Партнерство породице и школе у условима транзиције. *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, 64(1), 219–234, <https://doi.org/10.5937/ZRFFP44-5751>.
- Serpell, Z. N. & Mashburn, A. J. (2011). Family-school connectedness and children's early social development. *Social Development*, 21(1), 21–46, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2011.00623.x>.
- Skočić Mihić, S., Vlah, N. & Bošnjak, A. (2018). Stav roditelja prema partnerstvu roditelja i odgajatelja u hrvatskim predškolskim institucijama. *Croatian Journal of Education*, 20(sr.ed. 3), 199–215, <https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3086>.
- Summers, J. A., Hoffman, L., Marquis, J., Turnbull, A. & Poston, D. (2005). Relationship between parent satisfaction regarding partnerships with professionals and age of child. *Topics in early childhood special education*, 25(1), 48–58.
- Hu, B. Y., Alexander, C. R., Wu, H., Roberts, S. K. & Li, Y. (2021). Exploring home-school partnership and Chinese parental satisfaction of preschool services: The moderating effect of childrearing beliefs. *Journal of Child and Family Studies*, 30, 206–219, <https://link.springer.com/article/10.1007/s10826-020-01862-7>.
- Yngvesson, T. & Garvis, S. (2021). Preschool and home partnerships in Sweden, what do the children say?. *Early Child Development and Care*, 191(11), 1729–1743, <https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1673385>.

Jelena D. Stamatović

University of Kragujevac, Faculty of Education, Užice

Nataša M. Nikolić

University of Kragujevac, Faculty of Education, Užice

EDUCATION OF PRESCHOOL EDUCATORS FOR PARTNERSHIP WITH THE FAMILY

Summary

A partnership between preschool educators and parents is a necessity of modern preschool education. The pillars of the initiation and development of this process are certainly preschool teachers who have the necessary competencies. Basic education and training must provide educators with the opportunity to develop these competencies and adopt positive attitudes about them. Our paper aims to examine how future preschool educators estimate their competencies for establishing partnerships with parents. The research sample comprised first-year and fourth-year students of five education and pedagogy faculties in Serbia, or, more precisely, students involved in preschool teacher training programs (156 students). A scaling technique and an assessment scale as an instrument were applied. The results show that future preschool teachers have, for the most part, positive attitudes about competencies that allow teachers to establish and maintain positive relationships and communication with parents, provide support, and jointly participate in educational activities, as the basis for partnership. The fourth-year students assessed their competencies higher than the first-year students. The teachers' competencies for supporting parents in involving children in extracurricular preschool activities in their local communities were assessed as the least developed.

Keywords: *preschool teacher/educator, competencies, partnership, family.*